

МОВНОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ТА ІДІОМАТИЧНИХ ОДИНИЦЬ У РОМАНІ ТЕТЯНИ П'ЯНКОВОЇ «ЧУЖІ ГРІХИ»

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія

Випуск 2(44)

УДК81'38:81'373.7:81'373.72П'янкoвa7Чужі гріхи

DOI:10.24144/2663-6840/2020.2(44).282–287

Прокопович Л. Мовностилістичний аспект використання фразеологічних та ідіоматичних одиниць у романі Тетяни П'янкoвoї «Чужі гріхи»; кількість бібліографічних джерел – 10; мова українська.

Анотація. Для сучасної україністики важливим є дослідження не лише культури українського етносу, заманіфестованої в українській мові, а й культур окремих етнографічних груп, відображених у відповідних діалектах. Метою дослідження є з'ясування мовностилістичного аспекту використання фразеологічних та ідіоматичних одиниць у романі Тетяни П'янкoвoї «Чужі гріхи». У процесі різноаспектного дослідження опрацьовано фразеологічні та ідіоматичні одиниці в романі як особливий образний, лінгвостилістичний та ментально-культурний феномен. Проаналізовано особливості трансформації фразеологічних одиниць відповідно до стилістики твору, з'ясовано їх семантичне значення за словником та подано розгорнутий опис смислу фразем. Визначено дві головні риси семантико-стилістичної та функціональної особливості фразеологізмів у художньому мовленні Тетяни П'янкoвoї. Це їх народнорозмовна та психологічна вмотивованість. Форма фразеологізмів, природно, зумовлена експресивно-характеристичною формою бойківських говірок, яка творить живе мовленнєве тло роману. Головне в стилістичному ладі твору – розмовна тональність, що ілюструє простоту й безпосередність сприйняття життя. До складу більшості фразеологізмів входять діалектні елементи: лексичні, фонетичні, граматичні. Ці усталені одиниці часто витворюють особливу емоційну тональність фрагментів роману, виступають яскравими мовленнєвими ідентифікаторами психологічного малюнка. Іншою не менш важливою рисою фразеологізмів Тетяни П'янкoвoї є їхня психологічна вмотивованість. Глибокий, тонкий і складний психологізм у зображенні людей і внутрішніх конфліктів зумовили вибір таких фразеологізмів, котрі б інтенсивно підсилювали напруженість ситуації, слугували засобом вияскравлення психологічного малюнка.

Ілюстративний матеріал дав змогу зрозуміти значення фразеологічних одиниць, побачити їх функціонування в говірковому мовленні, особливості якого сьогодні по-різному виявляються в мовленні представників різних поколінь бойків. Одночасно це й спроба опрацювання та репрезентації цінного матеріалу не просто одного з говорів південно-західного наріччя, а говору, який належить до таких, що, дедалі частіше асимілюючись, зникають.

У дальших розвідках видається перспективним дослідити діалектну лексику в романі Тетяни П'янкoвoї «Чужі гріхи».

Ключові слова: діалектна лексика, фразеологізм, ідіома, трансформація, ампліфікація, асоціативно-смісловне коло.

Постановка проблеми. Для сучасної україністики сьогодні є важливим дослідження не лише культури українського етносу, заманіфестованої в українській мові, а й культур окремих етнографічних груп, відображеної у відповідних діалектах. Такі дослідження дають змогу встановити не тільки загальнонаціональні лінгвокультурологічні універсалії, а й ті специфічні, своєрідні культурно значущі явища, характерні для певної етнографічної групи, заховані в діалектних одиницях, передовсім у діалектній лексиці та фраземіці. Гуцульщина – етнокультурний регіон, що здавна цікавить науковців. Багатство цього мовного простору широко представлено в ґрунтовних етнографічних, етнологічних, фольклористичних та історичних розвідках.

Аналіз досліджень. Фразеологізми як номінативні одиниці є результатом тривалої діяльності народу. Вони відображають культуру, світосприйняття та народну свідомість. Як стверджує О. Селіванова, фразеологізми є продуктом культурно-гносеологічної здатності народу фіксувати як стереотипне власне антропоцентричне відношення до об'єктивного світу, що з часом перетворюється на прототипне в етносвідомості. Психологічним підґрунтям фразеологічної стереотипізації є прагнення людини вилучити з наявної ситуації все, що в ній є корисного, і відкласти у вигляді рухливої звички

вироблену реакцію, щоб використати її в ситуаціях такого самого типу [Селіванова 2004, с. 614].

Фразеологізми, створені здебільшого на словесних образах, і є результатом розвитку образного мислення. До проблеми діалектики словесного образу й смислової структури словесної одиниці зверталися О. Потебня, Ш. Баллі, І. Гальперін, В. Коптилов. Це питання ґрунтовно висвітлено в монографії Р. Зорівчак «Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія» [Зорівчак 1983]. М. Демський справедливо зазначав: «Фраземи, принаймі наявні в слов'янських мовах, мають одну дуже цікаву властивість: вони позначають далеко не все пізнаєне людиною, але лише ті моменти, які з точки зору мовного колективу необхідно представити образно, емоційно, експресивно [Демський 1994, с. 8].

Деякі мовознавці не відносять до діалектних ті фраземи, у складі яких є лексичні, як і морфологічні, фонетичні діалектизми. «Наявність компонентів – лексичних діалектизмів у складі фразеологічних одиниць, – зауважує Н. Москаленко, – свідчить не про діалектний характер усього фразеологізму, а про його локальне походження або точніше про місце побутування, про мандрування по території України» [Москаленко 1977, с. 187].

Вивченню фразеологічних засобів мови в аспекті взаємозв'язку понять *мова – культура – етнос*

присвячені праці М. Алефіренка, Я. Барана, В. Калашника, О. Селіванової, Л. Скрипник, Н. Бабич, М. Демського, В. Ужченка, Д. Ужченка, А. Івченка, Г. Ступінської.

Мета дослідження та формулювання завдань. Виразне зацікавлення цими говірками як елементом художнього твору, у тому числі в романі Тетяни П'янкової «Чужі гріхи», не знайшло ще належного всебічного вивчення. Зокрема це стосується і фразеологізмів. Власне відсутність таких досліджень і спонукала нас до вибору об'єкта статті – художнього тексту роману Тетяни П'янкової «Чужі гріхи», молодой, але вже знаної письменниці з Івано-Франківщини.

Предмет дослідження – говірковий фраземікон названого твору. **Мета** дослідження – мовно-стилістичний аспект використання фразеологічних та ідіоматичних одиниць у романі Тетяни П'янкової «Чужі гріхи».

Методологія та методи дослідження. Методи і прийоми дослідження зумовлені специфікою самого предмета дослідження, властивістю мовного матеріалу, метою й завданням, зокрема, метод *семантико-стилістичного аналізу* та *метод зіставлення*.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зупинимося на фразеологізмах, які вирізняються своїм складом, семантикою, структурою, опишемо мовно-стилістичний аспект використання фразеологічних одиниць у канві художнього тексту. У романі відтворено не лише багатство говіркового фраземікону, а й зафіксовано лексичне розмаїття, архаїчні фонетичні та граматичні елементи. Представлена фраземіка засвідчує міжетнічні контакти, відображає мовне багатство бойківського говору, матеріальну й духовну культуру однієї з етнографічних груп українського народу – бойків.

Читача зачаровує майстерне поєднання двох мовних пластів оповіді-літературної та діалектної. Авторка зображує неймовірні страждання персонажів, глибокий психологізм у найскладніші моменти їхнього життя. Значна кількість емоційно-оцінної лексики та стилістично забарвлених фразем розкриває експресивність героїв роману, ширість, простоту й нестримну силу почуттів.

Фразеологізми передають найтонші характеристики людей, відтворюють особливості того чи того явища, події, характеру, складний спектр емоційних станів.

Дібраний нами матеріал із художнього тексту Тетяни П'янкової ілюструємо відповідними зазначеними фразеологічними компонентами зі словника фразеологізмів української мови.

Фразеологізми з компонентом *око* становлять численну групу та характеризуються високим рівнем експресивної насиченості: *А молодиця та сидить коло Петра та навіть оком не поведе* [П'янк., с. 28]. *Здається, він чекав її, бо навіть оком не повів, не здивувався, не настраивався* [П'янк., с. 211]; В-423.1. Відводити / відвести очі. Переставати дивитися на кого-, що-небудь. 2. Навмисне, відволікаючи увагу від кого-, чого-небудь, обдурювати когось [СФУМ]. (Тут і далі подаються скорочення зразка

В-423, що відображають початкову літеру ключового слова фразеологізму та номер словникової статті – Словник фразеологізмів української мови. Уклад.: В.М. Білоноженко та ін. Київ: Наукова думка, 2003. 1904 с.); *Не лізла більше Петрові на очі ...* [П'янк., с. 28]; Л-226. Лізти на очі. Часто з'являтися перед ким-небудь; набридливо перебувати біля когось; бути на видноті [СФУМ]; *– А май го на воці! – усміхнувся дід, зігнутий у саму землю* [П'янк., с. 77]; М-115. Мати на оці. 1. Спостерігати, стежити за ким-небудь; постійно бачити когось, щось, зважати на когось, що-небудь; 2. Думати про кого-, що-небудь перед висловлюванням; 3. Виявляти інтерес, приглядатися до кого-, чого-небудь [СФУМ]; *Вона хотіла вже бігти світ за очі, не розбираючи доріг під ногами, захватися від Петра, від усіх мертвих і живих, спам'ятатися десь глибоко, під важким покровом землі, де її ніколи ніхто вже не знайде* [П'янк., с. 164]; С-64. Світ за очі зі сл. піти, побрести, побігти. 1. Не вибираючи шляху, напрома, без певної мети. 2. Невідомо куди, у безвість [СФУМ]; *– Прожила – м і навіть не знала, а нині Мати Божка очі ми втворила* [П'янк., с. 175]; В-466. Відкривати (розкривати). Відкрити (розкрити) очі 1. Показувати, розказувати всю правду про щось. 2. Допомогати правильно або глибше розуміти, сприймати, пізнавати що-небудь. [СФУМ]; *Коли Петро іншим став до неї, до Оксани? Коли лиши про людське око став чесним?* [П'янк., с. 180]; О-179. Про людське (рідше чуже) око; 1. Відповідно до норм поведінки, моралі; заради пристойності, для порядку [СФУМ].

Виявлені фразеологізми пов'язані з описом-моделюванням внутрішнього портрета людини, її психологічним станом, переживаннями, стражданнями. Як слушно зауважує С. Єрмоленко: «Тривалість функціонування слова в мові, в різних комунікативних ситуаціях спричиняється до виникнення переносних, образних значень, утворення стійких фразеологічних сполук, формування символів» [Єрмоленко 2009, с. 247].

Ті самі реалії навколишньої дійсності, залежно від життєвого досвіду людей, особливостей їхнього світосприймання, можуть бути оцінені за допомогою фразем. Розмовний струмінь прозової мови підтримують характерні фразеологічні одиниці, що передають певні ситуативні сентенції:

- 'запам'ятати щось' – *Не буде в нас ліжка! Запишиши то на чолі! Не буде і фертик!* [П'янк., с. 9]; 3-129. Записати собі на лобі. Дуже добре, надовго запам'ятати щось [СФУМ];

- 'неможливо виконати щось': – *І нашотілько було квасити? – гойкала до Петра на город. – Півбочки свині поїли! І капуста і яблука ваши! Я доки зара повимиваю, то мені жаба цицьки даст* [П'янк., с. 21]; Ж-1. Жаба цицьки (циці, пити) дасть. 1. Хто-небудь загине, потрапить в складні, незвичайні умови. 2. Кому-небудь дуже важко, хто-небудь не зможе домогтися чогось [СФУМ];

- 'працювати швидко': – *Йой, – випросталась, – накрутила – м-сі нинька, ги муха в окропі, аж ми очі на чоло лізут!* [П'янк., с. 21]; М-441. Як (мов, наче) муха в окропі 1. Хтось постійно за-

нятий роботою, перебуває весь час у турботах (прорвний, швидкий і т. ін.) [СФУМ];

• ‘говорити правду’: – *Проте кіз у золоті не буду тобі показувати* [П’янк., с. 13]; К-234. Усі кози в золоті. Все здається, сприймається кращим, ніж є насправді [СФУМ];

• ‘говорити нісенітницю’: – *Що за химині кури?* [П’янк., с. 203]; Р-172. Розводити химині кури, *зневаж.* Говорити про що-небудь пусте, не варте уваги [СФУМ];

• ‘робити щось намарне’: *І сіллю посипали, і ваняним молоком, прокислим ванном кропили – псові під хвіст* [П’янк., с. 205]; Х-46. Собаці (псу, кобилі) під хвіст, *вульг.* Даремно, марно, без позитивних наслідків [СФУМ];

• ‘розмірковувати на чим-небудь’: – *Але ти не морочи собі голову. – Я не морочу, я тяжкого до голови не беру* [П’янк., с. 20]; М-413. Морочити голову, *чим, над чим.* 1. Розмірковувати, роздумувати над чим-небудь, намагаючись розібратись в чомусь, з’ясувати, зрозуміти щось [СФУМ]; Б-202. Брати / взяти (забрати) собі в голову 1. Думати про що-небудь задумуватись над чимсь [СФУМ];

• ‘нервувати’: *Щоб далі не збавляти собі кров, я спішно покинув вертеп* [П’янк., с. 41]; П-1110. Псувати / попсувати (зіпсувати) кров. *кому зі сл. собі.* Нервувати, дратуватися [СФУМ];

• ‘на свій лад’: – *Обоє ви з нев на їдно копито!* –.... *Не їдні портки всрете, доки робити сі научите!* [П’янк., с. 22]; К.-282. На своє копито. На свій лад, по-своєму [СФУМ];

• ‘ображатись, сердитись’: – *Ото потерпіла вона ще до обиду, – а то неділя була – зібрала весь свій жаль у кишеню і додому пішла* [П’янк., с. 28]; Ж-152. Мати (чути) жаль. Відчувати незадоволення ким-небудь, нарікати, ображатись, сердитися на когось [СФУМ];

• ‘вигадати’: – *3 пальця ти тото не виссала!* [П’янк. 329]; В-329. Виссати (висмоктати) / Виссати, (висмоктувати) з пальця. 1. Сказати, ствердити що-небудь, не спираючись на факти, не маючи для цього жодних підстав. 2. Будь-якою ціною дістати або зробити з нічого щось [СФУМ];

• ‘грозитися’: – *Ну я йому дам діло! – Дам му бобу залізного з їсти!* – *Грозилася кулаком на стіни* [П’янк., с. 32]; Д-17. 1. Давати / дати (всипати, задати і т. ін.). 2. Бити кого-небудь [СФУМ];

• ‘вести беззмістовну бесіду’: – *Верзе таке! – гнівалася голосно. – Купи сі тото не тримає!* *Любиши – не любиши... гримала мискамі* [П’янк., с. 191]; Т-154. Купи не тримається (не держиться). Що-небудь позбавлене логічного змісту і т. ін. [СФУМ];

• ‘перейматися чимось’ – *Хоч голову симасти з тотими курами* [П’янк., с. 178]; М-413. Морочити голову 1. Розмірковувати, роздумувати над чим-небудь, намагаючись розібратись в чомусь, з’ясувати, зрозуміти щось [СФУМ].

Переважно авторка змальовує негативні емоційні реакції: страх, розпач, гнів, страждання, смуток і горе.

Спостереження за мовою твору дають підставу стверджувати, що використання фразеологізмів

– це важливий художньо-стилістичний засіб, який дозволяє письменниці реалістично показувати сільське життя, відтворювати неперевершений місцевий колорит, збагачувати мову персонажів.

Тетяна П’янкova вміло використовує не тільки давні мовні джерела українського народу, зокрема традиційні фразеологізми, але й свіжі, *трансформовані*, що часто виступають у ролі стилістичної фігури ампліфікації. Під трансформацією фразеологізмів розуміємо такі релевантні зміни в їх лексичному складі, синтаксичній структурі, семантиці, за яких узуальна стала виразу протиставлена його оказіональній формі. Наприклад: *Ще до нинішнього ранку вона хоч якось трималася білого світу, а вже зараз відчула, як вислизає молода трава їй з-під ніг, як пливе розповзається підлога по хаті, наче вимочена талими снігами глина* [П’янк., с. 180]. Відомий фразеологізм *земля тікає з-під ніг*. 3-236 1. Хто-небудь втрачає рівновагу, падає. 2. Хтось втрачає свої позиції, зазнає краху в чому-небудь [СФУМ] авторка трансформує: *вислизає молода трава з-під ніг, пливе розповзається підлога* та освіжує порівнянням *наче вимочена талими снігами глина*.

Як зазначає І. Глуховцева: «Трансформами називаємо традиційні стійкі сполучення слів, що зазнали змін компонентного складу та змісту з метою експресивізації чи оновлення вислову» [Глуховцева 2013, с. 110].

Для письменниці художньо вагомим, емоційно та стилістично вмотивованими є кожне слово, кожна репліка. В особливо сконденсованій формі висвічується їх художня цілісність. Так біль і розпач Дарки авторка передає через низку фразеологічних одиниць, які обростають власним асоціативно-смісловим колом і загалом висловлення набуває трагічного семантичного наповнення – ‘рушиться сім’я’: – *Не, – Збирала пір’я по хаті, – з їжака не буде бика! Такої не буде. – Вржамати ті знає!* *Чо’взевсі зрання парастас правити? Яка скотиняка тя під сраку хльоснула, що ти мені такої кари в хаті наробив?* [П’янк., с. 13]; *Парастас правити* – П-829. Панахиду (заупокійну) правити. Не сподіватися на щасливий кінець чого-небудь, повернення когось і т. ін. [СФУМ]; *вржа мати ті знає.* М-74. Вржа (лиха, хрінова) мати 1. Уживається для вираження незадоволення чим-небудь, діями когось. 2. Якісь небажані, незвичайні обставини [СФУМ]; 3-319. Знаю (знаємо) ми вас. Уживається для вираження недовіри, сумніву правдивості слів [СФУМ]; *такої кари в хаті наробив.* К-35 Кара Божа (господня). Уживається для вираження незадоволення ким-, чим-небудь або здивування.

Як засвідчує аналізований матеріал, Тетяна П’янкova широко використовує набуток не лише традиційної української фразеології, а й доповнює їх відповідно до контексту. Убита горем Дарка свій розпач виливає в надзвичайно сконденсованій репліці, де семантику загальної негативної конотації виражає, зокрема, кожен фразеологізм: – *Доки сонце орла не з’їсть, дурне не помудріє. Яке їхало, таке здибало!... Де тільки очі мої колись були? А тепер шо? Порпаюся – гижура в попелі, просвітку*

такої не видко. Желує він мене, ги кота об лавку [П'янк., с. 92].

Відомо, що серед бойків, яких у своєму романі описує Тетяна П'янкoва, і нині існують міфічні уявлення про ті чи ті життєві явища, віра в магію слів і речей. Адже бойки – один із найархаїчніших українських субетносів. Серед магічних речей, у яких вірять і сучасні бойки, є ляльки-мотанки. Авторка змальовує такі ляльки-мотанки та віру в них однієї з героїнь роману. Убита горем Юстина виготовляє ляльки, аби дізнатись, від кого чекала дитину її покійна донька Гапія. – *Ото, дітино, віддамо сі кукли Патикам – Міськові та Петрови – аби сі не били більше за тебе. –...Котрий вірно ті любив, той і найцісті має премного. А той, котрий ті голову морочив, хто тя, сарако моя, хтів, най сі горя набере, ги сука бліх, Най йому кістка твоя попереk горла стане, до серце приросте, до землі пригне.... Скоро всі визнають, хто любов попід серце мав, а хто позбиткуватися хтів ...над тобов, дитинко... Шо з отими куклами буде, то най із ними буде!* [П'янк., с. 44–45].

«Життєві колізії, – як стверджує Я. Радевич-Винницький, – часто переповнюють душу людини негативними емоціями, вона прагне звільнитися від них, «розвантажитись» і зчаста робить це за допомогою *інвектив*. Ці одиниці вченими різних країн кваліфікуються як терапевтичний засіб від стресу. Однак бойки знають, що бруднослів'я, лайка, прокльон – це гріх, «молитва сатані», тому шукають компромісу між двома почуттями, які суперечать одне одному, – намагаються вивільнитися від тиску емоцій і водночас не нашкодити комусь, не накликаючи словом біди [Радевич-Винницький 2010, с. 303].

Усі персонажі роману тією чи тією мірою вживають у своєму мовленні прокльони. Так, широко вживаний на Бойківщині вираз німецького походження (через польське посередництво) зі словами *шляк і трафити* в різних модально-об'єктних модифікаціях використовують персонажі: *А шляк би тя, Міську, трафив! Таке ліжко поломити! Такі перини перепаскудити!* [П'янк., с. 13] (з негативним значенням); *Файна така, шляк би її наглий трафив!* [П'янк., с. 207] – (з позитивним) втратив пряме значення «апоплексичний удар, параліч», – зазначає Я. Радевич-Винницький. – Це значення

і нині зберігається у мові-донорі (*der Schlag hat ihn getroffen* – «з ним трапився / його вразив (апоплексичний) удар»), але позаяк воно в українській мові відійшло в пасив і, до того ж, цей вислів має локальний, в основному галицький, характер, то фразеологічне висловлення *Der Schlag sollmich (aufderStelle) treffen!* українською перекладається не як *Хай мене шляк трафить!*, а фразою *Хай мене грім поб'є!* [Гаврись, Пророченко, с. 164]. Про десемантизацію цього виразу в первісному (прямому) значенні свідчить «народна етимологія» – намагання пояснити його семантику, спираючись на фонетично близькі слова *шлях і трафити*. Цьому сприяє, зокрема, і те, що вказаний вислів був запозичений українською мовою усним шляхом і в ньому відбита редукація (оглушення) кінцевого дзвінкого звука в слові *шляк*: і в німецькому *Schlag*, і в польському *szlag* за «законом кінця слова» звук [g] вимовляється як [k]. [Радевич-Винницький 2010, с. 304]. За допомогою таких емоційних висловів мовлення персонажів стає барвистішим, енергійнішим, але водночас не втрачає доброприсойності та статечності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ілюстративний матеріал дає змогу зрозуміти значення фразеологічних одиниць, побачити їх функціонування в говірках, особливості якого сьогодні по-різному виявляються в мовленні представників різних поколінь бойків. Фразеологічні одиниці вступають між собою в різні типи семантичних зв'язків, легко відтворюються мовцями, увиразнюють їхнє мовлення, вносять різні відтінки в повідомлюване. Деякі фраземи мають загальноукраїнський характер, інші – локальний. Це спроба опрацювання й репрезентації цінного матеріалу не просто одного з говорів південно-західного наріччя, а говору, який належить до таких, що через асимілятивні процеси зникають.

Отже, проаналізувавши фразеологізми в романі «Чужі гріхи», переконуємося в тому, що вони органічно вплетені в канву художнього тексту й додають йому певного стильового забарвлення.

У дальших розвідках видається перспективним дослідити діалектну лексику в романі Тетяни П'янкoвої «Чужі гріхи».

ЛІТЕРАТУРА

1. Глуховцева І. «Скажи мені, хто я, тоді скажу тобі, хто ти» (трансформація прислів'їв у сучасній мові). *Культура слова*, 2013, Вип. 78. С. 109–113.
2. Демський М.Т. Українські фраземи й особливості їх творення. Львів – Краків – Париж: Просвіта, 1994. 62 с.
3. Зорівчак Р. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. Львів: ЛДУ, Вища школа, 1983. 175 с.
4. Єрмоленко С. Естетизація слова-поняття *земля*: Мовно-естетичні знаки української культури. Київ: Інститут української мови НАН України, 2009. С. 47–254.
5. Москаленко Н.А. Лексичні діалектизми у складі фразеологізмів української літературної мови: Українська літературна мова в її взаємодії з територіальними діалектами. Київ: Наукова думка, 1977. С. 179–189.
6. Німецько-український фразеологічний словник [уклад. В.І. Гаврись, О.П. Пророченко]. Київ: Рад. шк., 1981. У 2-х т. Т. II L–Z. С. 164.
7. Радевич-Винницький Я. Табу й евфемізація в ситуації неодномовності (на матеріалі бойківського ареалу). *Мовознавчі студії*. Діалект у лінгвокультурологічному просторі (За матеріалами Міжнародної нау-

кової конференції на пошану 100-річчя від дня народження професора Гаврила Шила). Дрогобич: Швидкодрук, 2010. Вип. 3. С. 301–306.

8. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психологнітивний та етнокультурний аспекти). Київ–Черкаси: Брама, 2004. 276 с.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

П'янк. – П'янкova Т. Чужі гріхи: роман. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. 240 с.

СФУМ – Словник фразеологізмів української мови. Уклад.: В.М. Білоноженко та ін. Київ: Наукова думка, 2003. 1904 с.

REFERENCES

1. Hlukhovtseva I. (2013) «Skazhy meni, khto ya, todi skazhu tobi, khto ty» (transformatsiia prysliviv u suchasni movi [«Tell me who I am, then I'll tell you who you are» (transforming proverbs in modern language)]. *Kultura slova*. Vyp. 78. S. 109–113 [in Ukrainian].

2. Demskyi M.T. (1994) Ukrainski frazemy y osoblyvosti yikh tvorennia [Ukrainian phrases and features of their creation]. Lviv–Krakiv–Paryzh: Prosvita. 62 s. [in Ukrainian].

3. Zorivchak R. (1983) Frazelohichna odyntysia yak perekladoznavcha katehoriia [Phraseology Unit as Translation Category]. Lviv: LDU, Vyshcha shkola. 175 s. [in Ukrainian].

4. Yermolenko S. (2009) Estetyzatsiia slova-poniattia zemlia: Movno-estetychni znaky ukrainskoi kultury [Linguistic and aesthetic signs of Ukrainian culture]. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy. S. 24–254 [in Ukrainian].

5. Moskalenko N.A. (1977) Leksychni dialektyzmy u skladi frazeolohizmiv ukrainskoi literaturnoi movy: Ukrainska literaturna mova v yii vzaïemodii z terytorialnymy dialektamy [Lexical dialectisms in the phraseology of Ukrainian literary language. Ukrainian literary language in its interaction with territorial dialects]. Kyiv: Naukova dumka. S. 179–189 [in Ukrainian].

6. Nimetsko-ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk (1981) [German-Ukrainian phraseological dictionary. In 2 volumes T. IIL-Z] [uklad. V.I. Havrys, O.P. Prorochenko]. Kyiv: Rad. shk. U 2-kh t. T. II L–Z. S. 164 [in Ukrainian].

7. Radevych-Vynnytskyi Ya. (2010) Tabu y evfemizatsiia v sytuatsii neodnomovnosti (na materialy boikivskoho arealu) [Taboo and euphemism in situations of heterogeneity (on the material of the Boyko area)]. *Movoznavchi studii. Dialekt u lingvokulturolohichnomu prostori (Za materialamy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii na poshanu 100-richchia vid dnia narodzhennia profesora Havryla Shyla)*. Drohobych: Shvydkodruk. Vyp. 3. S. 301–306 [in Ukrainian].

8. Selivanova O. (2004) Narysy z ukrainskoi frazeolohii (psykhokognityvnyi ta etnokulturnyi aspekty). Kyiv–Cherkasy: Braма. 276 s. [in Ukrainian].

ILLUSTRATED MATERIAL

Piank. – Piankova T. (2020) Chuzhi hriky [Alien Sins]: roman. Kharkiv: Knyzhkovyi klub «Klub Simeinoho Dozvillia». 240 s. [in Ukrainian].

SFUM– Slovnyk frazeolohizmiv ukrainskoi movy [Dictionary of phraseologisms of the Ukrainian language]. Uklad.: V.M. Bilonozhenko ta in. Kyiv: Naukova dumka, 2003. 1904 s. [in Ukrainian].

THE LANGUAGE-STYLISTIC ASPECT OF THE USE OF PHRASEOLOGICAL AND IDIOMATIC UNITS IN TETIANA PIANKOVA'S NOVEL «ALIEN SINS»

For contemporary Ukrainian studies, it is important today to study not only the culture of the Ukrainian ethnic group, manifested in the Ukrainian language, but also the cultures of particular ethnographic groups reflected in the relevant dialects. The purpose of the study is to clarify the linguistic and stylistic aspect of the use of phraseological and idiomatic units in Tetiana Piankova's novel «Alien Sins». Phraseological and idiomatic units in the novel have been elaborated in the course of a multifaceted study as a special figurative, linguistic and mental-cultural phenomenon. The peculiarities of the transformation of phraseological units according to the style of the work are analyzed, their semantic meaning by the dictionary is clarified and a detailed description of the meaning of the phrases is given. Two main features of semantic-stylistic and functional peculiarities of phraseologisms in Tetiana Piankov's artistic speech are identified. This is folk-speaking and psychological motivation. The form of phraseologisms, of course, is caused by the expressive-characteristic form of Boyko's dialects, which creates the living speech background of the novel. The main thing in the stylistic system of the work – a colloquial tone, illustrating the simplicity and immediacy of perception of life. Most phraseologisms include dialectical elements: lexical, phonetic, grammatical. These established units often produce a special emotional tonality of fragments of the novel, act as bright speech identifiers of the psychological picture. Another equally important feature of Tetiana Piankova's phraseologisms is their psychological motivation. Deep, subtle and complex psychology in the depiction of people and internal conflicts led to the choice of such phraseologisms, which would intensify the tension of the situation, serve as a means of enhancing its psychological image.

Illustrative material made it possible to understand the meaning of phraseological units, to see their functioning in spoken language, the features of which are today differently expressed in the speech of representatives of different generations

of fights. At the same time, it is an attempt to elaborate and represent valuable material, not just one of the speeches of the southwestern dialect, but a speech that belongs to the more and more assimilated ones, disappear.

Keywords: dialect vocabulary, phraseology; idiom, transformation; amplification; associative-semantic circle.

© Прокопович Л., 2020 р.

Лідія Прокопович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій Мукачівського державного університету, Мукачево, Україна; <https://orcid.org/0000-0002-4882-5322>

Lidia Prokopovych – Candidate of Philology, Associate Professor, Head of the Department of Philological Disciplines and Social Communications, Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0002-4882-5322>